

FUQAROLIK JAMIYATINI QURISHDA HUQUQ VA INGLIZ TILINING O'RNI VA AHAMIYATI.

Ibrohimov Namoz

Buxoro viloyati Jondor tuman politexnikumi

Huquq fani o'qituvchisi

Husenova Farida

Ingliz tili fani o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15479932>

ARTICLE INFO

Received: 15th May 2025

Accepted: 19th May 2025

Published: 21st May 2025

KEYWORDS

Fuqarolik jamiyatining mohiyati va asosiy belgilari, Huquqiy savodxonlik bu-fuqarolik faolligining asosi, Ingliz tili – fuqarolik jamiyatining global eshigi.

ABSTRACT

Ushbu maqolada fuqarolik jamiyatini rivojlantirishda huquqiy savodxonlik va ingliz tilini o'rganishning o'rni yoritiladi. Muallif fuqarolik faolligi, inson huquqlari, xalqaro hamkorlik kabi jihatlar orqali bu ikki omil qanday uyg'unlashishini tahlil qiladi. Maqolada ta'lim, axborotga ochiqlik va global tafakkur orqali fuqarolik ongini shakllantirish yo'llari ko'rsatiladi.

Kirish

Zamonaviy demokratik jamiyatlar taraqqiyotining muhim ko'rsatkichlaridan biri — bu kuchli va faol fuqarolik jamiyatining mavjudligidir. Fuqarolik jamiyati — bu davlat va fuqarolar o'rtasidagi muloqot maydoni, u erkinlik, adolat, mas'uliyat va qonun ustuvorligiga asoslanadi. Bunday jamiyatda har bir fuqaro o'z huquqlarini biladi, jamiyat hayotiga faol aralashadi, tashabbus ko'rsatadi va islohotlarni ilgari surishda muhim rol o'ynaydi.

Fuqarolik jamiyatini shakllantirishda huquqiy savodxonlik va xorijiy tillarni, ayniqsa, ingliz tilini egallash alohida o'rin tutadi. Huquq — bu jamiyatdagi munosabatlarni tartibga soluvchi asosiy mexanizm bo'lsa, ingliz tili — dunyo miqyosidagi axborot, ta'lim, diplomatiya va xalqaro hamkorlik tillaridan biridir. Ushbu maqolada fuqarolik jamiyati, huquqiy bilimlar va ingliz tili o'zaro qanday aloqador ekanligi tahlil qilinadi.

Asosiy qism

1. Fuqarolik jamiyatining mohiyati va asosiy belgilar

Fuqarolik jamiyati — bu nodavlat va notijorat tashkilotlar, ommaviy axborot vositalari, kasaba uyushmalari, jamoatchilik birlashmalari, diniy tashkilotlar va boshqa fuqarolar birlashmalari tizimi. Ular davlatning har bir qarorini tanqidiy baholash, kuzatish va taklif berish orqali nazorat qiladi.

Fuqarolik jamiyati davlat tuzilmasidan mustaqil bo'lgan, jamiyat a'zolarining ixtiyoriy birlashmalari, nodavlat tashkilotlari, ommaviy axborot vositalari, diniy va madaniy uyushmalar, kasaba uyushmalari, o'z-o'zini boshqaruvchi tuzilmalar va boshqa ijtimoiy institutlar yig'indisidir.

Fuqarolik jamiyati fuqarolarning o'z manfaatlarini ifoda etish, himoya qilish, ijtimoiy hayotda faol ishtirok etish, davlat hokimiyati faoliyatini nazorat qilish imkonini beruvchi maydondir.

Tarixiy jihatlar;

Fuqarolik jamiyati tushunchasi ilk bor Aristotel asarlarida tilga olingan. U "siyosiy jamiyat"ni aynan fuqarolik jamiyati deb atagan. Yevropa falsafasida esa bu tushuncha 17–18-asrlarda rivojlangan: Jon Lokk, Sharl Monteske, Gyugo Grotsiy, Jejl Russo va boshqalar fuqarolik jamiyatining shakllanishida asosiy nazariy asoslar yaratganlar.

Zamonaviy talqin:

Bugungi kunda fuqarolik jamiyati – bu faqat nodavlat tashkilotlar yig'indisi emas, balki jamiyat a'zolarining o'z hayotini mustaqil tashkil eta olish qobiliyatini namoyon etuvchi tuzilmalar yig'indisidir. U davlat bilan jamiyat o'rtasidagi vositachi rolini o'ynaydi. Fuqarolik jamiyatining asosiy belgilari

1. Davlatdan mustaqillik:

Fuqarolik jamiyati tashkilotlari davlat hokimiyatidan tashqarida faoliyat yuritadi.

Ular o'z faoliyatini hukumat aralashuvisiz, qonun doirasida olib boradi

2. Ixtiyoriylik va o'zini o'zi boshqarish:

Jamiyat a'zolari o'z ixtiyori bilan uyushmalarga qo'shiladi.

Har bir tashkilot o'z nizomiga ko'ra faoliyat yuritadi.

3. Erkinliklar va huquqlar kafolati:

Fuqarolik jamiyati erkin fikr, so'z, matbuot, yig'ilish va birlashish huquqlariga asoslanadi.

Shaxsiy manfaatlar erkin ifoda etiladi va himoya qilinadi.

4. Pluralizm (fikrlar xilma-xilligi)

Jamiyatda turli mafkuraviy, siyosiy va diniy qarashlar mavjud bo'lishi mumkin.

Har bir guruh yoki shaxs o'z pozitsiyasini erkin bildirish huquqiga ega.

5. Qonun ustuvorligi:

Fuqarolik jamiyati faqat qonun doirasida faoliyat yuritadi.

Barcha institutlar va shaxslar qonun oldida teng hisoblanadi.

6. Davlat hokimiyatini nazorat qilish:

Jamiyat a'zolari va tashkilotlari davlat faoliyatini kuzatish va unga nisbatan fikr bildirish imkoniyatiga ega.

OAV, blogerlar, jamoatchilik tashkilotlari ochiq monitoring olib boradi.

2. Huquqiy savodxonlik – fuqarolik faolligining asosi

Huquqiy savodxonlik bu — fuqaroning o'z huquqlari va majburiyatlarini bilishi, ularni amalga oshira olishi va himoya qila olishi deganidir. Bugungi demokratik jamiyatlarda huquqiy savodxonlik fuqarolarning ijtimoiy-siyosiy hayotdagi ishtirokini ta'minlovchi muhim omil sifatida e'tirof etiladi. Huquqiy bilimga ega bo'lgan fuqarolar o'z huquqlari va majburiyatlarini anglaydi, ularni amalga oshirish yo'llarini biladi va jamiyatda faol hayot kechirishga intiladi.

Bu esa fuqarolik faolligining yuksalishiga, ijtimoiy adolatning qaror topishiga va demokratik jamiyatning mustahkamlanishiga xizmat qiladi. Huquqiy bilim quyidagilarga xizmat qiladi:

- Fuqarolarning islohotlarda ishtirokini oshiradi;
- Huquqbuzarliklarga qarshi kurashishda yordam beradi;
- Jamiyatda adolat, tenglik va javobgarlik muhitini yaratadi.

Masalan, huquqiy ongga ega fuqaro mahalliy boshqaruv organlari faoliyatini kuzatadi, saylovlarda faol ishtirok etadi va jamiyatdagi ijtimoiy muammolarni qonuniy yo'l bilan hal qilishga harakat qiladi.

Huquqiy savodxonlik – bu fuqaroning o'z davlatidagi qonunlar, huquqiy tizim, o'z huquqlari va majburiyatlari to'g'risidagi bilimga ega bo'lishi, ularni to'g'ri anglab, amaliyotda qo'llay olishidir.

Huquqiy savodxonlik tarkibiy qismlari:

Huquqiy bilimlar – Konstitutsiya, fuqarolik, mehnat, jinoyat va boshqa sohalarga oid qonunlar mazmunini bilish. Huquqiy ong – o'zini jamiyat a'zosi sifatida his etish va qonunlarga hurmat bilan qarash. Huquqiy madaniyat – qonunlarga amal qilish odati, huquqni buzmaslik va buzilish holatlariga qarshi kurashish.

3. , Ingliz tili – fuqarolik jamiyatining global eshigi

Globallashuv jarayonida tillar o'rtasida muloqot vositasi sifatida ingliz tili alohida o'rin egallaydi. Bugungi kunda ingliz tili nafaqat xalqaro diplomatiya, savdo va fan tili, balki fuqarolik jamiyatining global eshigiga aylangan. Chunki fuqarolik jamiyati institutlari, nodavlat tashkilotlar va inson huquqlariga oid harakatlar ko'pincha ingliz tilida olib boriladi. Ushbu tilni bilish nafaqat axborot olish imkoniyatlarini oshiradi, balki fuqarolarning xalqaro miqyosda ham faol bo'lishiga yo'l ochadi.

Ingliz tili va global fuqarolik ongining rivoji

Global fuqarolik — bu insonning o'zini butun insoniyatning bir qismi sifatida his qilishi, umumiy muammolarga (atmosfera, huquqlar, tinchlik, rivojlanish) befarq bo'lmasligidir. Bu tushuncha o'z-o'zidan shakllanmaydi, unga yetishish uchun dunyo bilan muloqot zarur.

Ingliz tilini o'rganish:

boshqa madaniyatlar bilan tanishishga;

global muammolar haqida chuqur tushunchaga ega bo'lishga;

xalqaro axborot manbalaridan foydalanishga;

dunyodagi fuqarolik harakatlarida ishtirok etishga yordam beradi.

Ingliz tili hozirgi globallashuv davrida xalqaro muloqotning, ilm-fan, texnologiya va axborot almashuvining asosiy vositasidir. Ingliz tilini o'rganish fuqarolarga quyidagilarni beradi:

- Xalqaro tajribani o'rganish (masalan, Norvegiya, AQSh, Kanada fuqarolik jamiyati institutlari);
- Xalqaro loyihalarda ishtirok etish (USAID, OSCE, UNDP grantlari);
- Xalqaro huquqiy hujjatlarni tushunish va ulardan foydalanish (inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi, konventsiyalar va boshqalar);
- Onlayn axborot resurslaridan foydalanish va ilmiy salohiyatni oshirish.

Bundan tashqari, ingliz tili fuqarolik jamiyatida faol bo'lgan yoshlarning xorijda o'qish va malaka oshirish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Xulosa

Huquqiy bilimlar va ingliz tilini o'rganish – fuqarolik jamiyatini qurishda strategik vositalardir. Birinchisi — fuqarolarning qonuniy bilimlari va faolligini oshirsa, ikkinchisi — ularni xalqaro tajriba bilan bog'laydi. Ularning integratsiyasi kuchli, mas'uliyatli, ongli va global fikrlovchi fuqaroni tarbiyalaydi. Shu sababli, maktab, kollej va universitetlarda bu ikki yo'nalishni chuqur va tizimli o'rganishga e'tibor berish lozim.

Fuqarolik jamiyati — bu davlat va fuqarolar o'rtasidagi o'zaro ishonch, erkinlik va faollikka asoslangan ijtimoiy tuzilma bo'lib, uni shakllantirishda huquqiy bilim va xalqaro muloqot vositasi sifatida ingliz tili muhim o'rin tutadi. Huquqiy savodxonlik fuqarolarga o'z huquq va majburiyatlarini anglab yetish, ijtimoiy adolatni ta'minlash, qonuniylikni mustahkamlash imkonini bersa, ingliz tilini bilish ularga global axborot olamiga kirish, xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik qilish va zamonaviy fuqarolik ongini shakllantirish imkoniyatini beradi.

Shunday ekan, huquq va ingliz tilini chuqur o'rganish orqali fuqarolar nafaqat o'zlarining shaxsiy huquq va manfaatlarini himoya qilishadi, balki jamiyatda faol ishtirok etuvchi, demokratik qadriyatlarni ilgari suruvchi mas'ul shaxslarga aylanishadi. Bu esa o'z navbatida O'zbekistonning ochiq, demokratik va taraqqiy topgan fuqarolik jamiyati sari intilishida mustahkam poydevor bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Boboyev X., Jo'raev M. Huquqshunoslik asoslari, Toshkent: «O'zbekiston», 2021
2. Qodirov Sh. Fuqarolik jamiyati nazariyasi va amaliyoti, Toshkent: «Adolat», 2020.
3. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch, Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
4. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. – Тошкент: «Ўзбекистон», 2023.
5. “Fuqarolik jamiyati asoslari” o'quv qo'llanmasi / Mualliflar jamoasi. – Toshkent: TDYU nashriyoti, 2022.
6. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
7. Qurbonov S. “Fuqarolik jamiyati va huquqiy davlat: nazariya va amaliyot” – Toshkent: Adolat, 2021.
8. Adliya vazirligi rasmiy sayti: www.adliya.uz
9. Lex.uz – O'zbekiston Respublikasining qonun hujjatlari milliy bazasi.
10. United Nations Human Rights: www.ohchr.org
11. Transparency International. www.transparency.org
12. Coursera, edX kabi onlayn platformalardagi “Human Rights” va “Civic Engagement” kurslari materiallari.
13. Crystal, David. English as a Global Language. – Cambridge University Press, 2012.